

2018-11-19

Karin Sandwall
Föreståndare
Nationellt centrum för svenska som andraspråk

Yttrande över betänkandet *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden* (SOU 2018:71)

Detta yttrande utgör en bilaga till det yttrande som Områdesnämnden för humanvetenskap vid Stockholms universitet lämnat.

Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC) avger härmed yttrande över SOU 2018:71. För yttrandet har vi valt att kommentera de delar av betänkandet som specifikt rör NCs regeringsuppdrag att arbeta för förbättrade förutsättningar för nyanlända och flerspråkiga elevers lärande. Vi lämnar därmed synpunkter till delar av kapitel 3, 5, 6, 9, 10 och 11.

Sammanfattningsvis välkomnar NC många av utredningens omfattande och väl motiverade förslag som också kan fungera som en gedigen grund för nödvändiga och konstruktiva diskussioner i landets kommuner.

Sammanfattning

Digitalisering. NC menar att huvudmannen måste ta sitt ansvar och att huvudmannens tillgång till och användning av digitala verktyg bör beskrivas i Skolinspektionens granskningar. NC betonar att vuxenutbildningens förutsättningar och krav behöver få utrymme inom den nationella digitaliseringsstrategin. Vidare betonar vi i senare avsnitt vikten av kompetensutveckling kring digitalisering.

Urval. NC stöder förslaget om att formuleringen ”minst utbildning” ersätts med ”störst behov” vad gäller prioriteringar på gymnasial nivå. NC instämmer i förslaget om förändringar av urvalsreglerna och stödjer även förslaget om urvalsmall. NC påpekar emellertid att en förutsättning för att förslaget ska fungera är en fördjupad samverkan mellan antagningsenheter, studie- och yrkesvägledning och socialtjänst.

Betyg. NC stöder en förändring av betygsskalan för komvux på grundläggande nivå, sfi samt särskild utbildning på grundläggande nivå. NC anser, till skillnad från utredningen, att Skolverket ska få i uppdrag att utforma kunskapskrav för enbart betygssteget Godkänt.

Särvux. NC stöder förslaget att särvux upphör som en egen skolform och blir en del av komvux. Vi vill dock framhålla att det är avgörande att huvudmännen ges tid och stöd för att organisera en ökad samverkan mellan sfi och särskild utbildning. NC instämmer i att

Nationellt centrum för svenska som andraspråk

kommunerna behöver stärka stödet av specialpedagogisk kompetens med särskild kunskap om vuxenutbildningen och vuxnas lärande och menar att särskilt riktade medel därmed bör avsättas. NC föreslår att SPSM får i uppdrag att undersöka och sammanställa vilket stöd kommunerna behöver för att upptäcka och stödja nyanlända och andra vuxna invandrare i behov av särskild utbildning. Vidare stöder NC förslaget att stödja kommunerna i att utveckla studie- och yrkesvägledning till målgruppen för särskild utbildning. NC erfar dock ett behov av en generell kompetenshöjning bland studie och yrkesvägledning rörande bemötandet av och förståelsen för andraspråkstalare och utrikesfödda vilket vi menar kan rymmas inom ramen för Skolverkets riktade insatser.

Kompetensutveckling och lärarutbildning. NC saknar förslag på kompetensutveckling som förbereder alla lärare inom vuxenutbildningen att stötta den stora andel av elever som lär på sitt andraspråk. Här behövs en snar och omfattande satsning på språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt inklusive användningen av digitala och multimodala verktyg, något som NC föreslår rymms inom Skolverkets två pågående regeringsuppdrag, de sk riktade nyanländainsatserna och Samverkan för bästa skola. NC välkomnar också utredningens förslag om att Skolverkets nationella skolutvecklingsprogram kompletteras så att de i relevanta delar innehåller avsnitt riktade mot vuxenutbildning.

NC instämmer i utredningens bedömning att lärosäten som erbjuder lärarutbildning bör göra en översyn av hur utbildningen vid lärosätena förbereder studenterna inför arbete vid komvux och i att något eller några lärosäten bör erbjuda en profilering mot vuxenutbildningen i sin lärarutbildning. NC har även utformat ett förslag på behörighetsgivande utbildning för verksamma lärare.

Forskning. NC välkomnar förslag på satsningar på praktiktäna forskning genom riktade medel mot vuxnas lärande. NC instämmer om behovet av didaktisk forskning kring komvux och dess målgrupper och behovet av en sammanställning av den aggregerade beprövade erfarenhet som finns runt om i landets vuxenutbildningar. NC välkomnar förslag på satsningar på praktiktäna forskning genom riktade medel mot vuxnas lärande. NC föreslår dock att medel avsätts för praktiktäna forskarskolor särskilt riktade mot lärare inom vuxenutbildning och menar att den ytterst blygsamma siffran 4 miljoner om året i max 3 år är helt otillräcklig.

Yrkesvux. NC stödjer förslaget att ett krav ska införas i förordningen om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning på att de kommuner som söker regionalt yrkesvux tillsammans ska ha ett samverkansavtal.

NCs utgångspunkter för yttrandet

Minst $\frac{2}{3}$ av de studerande inom vuxenutbildningen är utrikes född (betänkandet s. 121). Därmed är en stor andel av de studerande inlärare av svenska och studerar samtidigt andra ämnen på ett språk som inte är deras modersmål; de har därmed en dubbel utmaning i sina studier samtidigt som de ofta befinner sig i en för individen ofta mycket krävande etableringsfas i landet.

NC instämmer i att vuxenutbildningen bör ses som ett utbildningspolitiskt instrument med syfte att ge individer en andra chans och personlig utveckling. Komvux bör även kunna fungera som stöd i etableringen av nyanlända, som komplement i arbetsmarknadspolitikens stärkande av individens jobbchanser och som näringspolitiskt verktyg för att bredda kompetensförsörjningen. Komvux måste alltså kunna möta en breddad målgrupp med allt från högt motiverade yrkesväxlare till personer med kort utbildning och bristande studievana. Komvux har, som NC ser det, en mycket viktig integrationspolitisk roll genom att via utbildning arbeta för att motverka ett segregerat samhälle.

Vuxnas lärande stärks när utbildningen är kognitivt utmanande och såväl språk- som kunskapsutveckling gynnas när språkliga och kunskapsmässiga mål integreras. Att undervisning upplevs som meningsfull och ändamålsenlig är sannolikt en av de viktigaste faktorerna för framgångsrika studier. Därför anser NC att vuxna med annat modersmål än svenska ska kunna kombinera språkstudier med annan utbildning under sin etablering i det svenska samhället. Vi vill dock betona att för att sådant kombinerande av t.ex. sfi och kurser inom övriga komvux ska gynna elevernas lärande måste emellertid högt ställda krav på vuxenutbildningen och dess lärare ställas; man måste i sin verksamhet kunna förena samtliga språk- och kunskapsmål, och inte låta det ena försakas på bekostnad av det andra. NC betonar vikten av att den pågående utredningen *Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk* får tid att analysera och ge förslag för denna utmaning.

Yrkespaketets intentioner att vara påbyggbara är lovvärda och nödvändiga särskilt i tider då konjunkturen vänder nedåt och då kanske främst nyanlända och flerspråkiga riskerar bli uppsagda från arbetsplatser. För dessa elevers möjligheter till aktiv delaktighet i samhälls- och arbetsliv vill vi påpeka vikten av att utbildning inom komvux är påbyggbar.

NC menar alltså att det finns betydligt fler förutsättningar för att komvux ska kunna fungera som en annan och andra chans än de som diskuteras i betänkandet, dvs förutsättningar och ramfaktorer som har stor betydelse för om vuxenutbildningen ska ta den roll för kompetensförsörjning som utredningen föreslår och samtidigt värna elevernas aktiva delaktighet i samhälls- och arbetslivet. Det handlar därmed även om ramfaktorer och system, något som går långt bortom kompetensutvecklingsinsatser.

En viktig fråga för likvärdighet och kvalitet inom vuxenutbildningen är frågan om upphandling. NC tar inte ställning för eller emot sk upphandling; t.ex. kommunala eller fristående anordnare av sfi. På många ställen i Sverige bedrivs sfi-undervisning av hög kvalitet där både engagerade elever och lärare gör sitt allra yttersta. Men ansvaret för undervisningens kvalitet kan inte ensamt bäras av lärarna. Inte heller driftsformen (kommunal eller fristående anordnare) är avgörande. Den centrala frågan är snarare vilka förutsättningar sfi-eleverna har att utveckla nödvändiga språkfärdigheter för aktiv delaktighet i samhälle och arbetsliv. Därför är samverkan mellan såväl olika lärarkategorier inom komvux som mellan olika aktörer inom arbetsförmedlingen (etableringen) och komvux avgörande för att syftet med komvux ska kunna realiseras.

Nedan ger vi närmare synpunkter till olika avsnitt i betänkandet.

Kapitel 3 Viktiga utgångspunkter för utredningens arbete

NC instämmer i att vuxenutbildningen måste kunna överbrygga den digitala klyftan och rusta elever för aktivt deltagande i även det digitala samhällslivet (3.2.9).

Rapporter har tidigare anfört att den digitala infrastrukturen inom vuxenutbildning och sfi är mycket bristfällig. I den nationella digitaliseringsstrategin skrivs tydligt fram att förutsättningarna och kraven inom vuxenutbildningen på ett negativt sätt tydligt skiljer sig från övriga skolformer och att huvudmännen behöver säkerställa en lämplig tillgång till digitala verktyg. NC erfar att många vuxenutbildningsenheter saknar såväl tekniska förutsättningar som digital kompetens. Den lagenliga tillgång till läroverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning saknas i många verksamheter och eleverna hänvisas till att använda t.ex. sina eventuella telefoner snarare än datorer.

Vuxenutbildningen är till stor del konkurrensutsatt med relativt korta entreprenadavtal vilket kan inverka på utbildningsanordnarnas benägenhet att göra långsiktiga investeringar vad gäller såväl kompetensutveckling och teknisk utrustning. NC menar att här behövs konkreta förslag på ett omfattande digitalt infrastrukturs- och kompetensutvecklingslyft för att utveckla samtliga vuxenutbildningsenheter arbete med digitaliseringen oavsett driftsform.

NC menar att huvudmannen här måste ta sitt ansvar och att tillgång till och användning av digitala verktyg bör beskrivas i granskningar. Vi vill också betona att vuxenutbildningens förutsättningar och krav behöver få utrymme inom den nationella digitaliseringsstrategin. Det är också NCs erfarenhet att vuxenutbildningens personal har stora behov av kompetensutveckling och uppdatering av utrustning för att kunna möta samhällets ökade digitalisering.

Kap 5 Alternativa urvalsgrunder för gymnasial komvux

NC instämmer i att vuxenutbildning i likhet med gymnasial utbildning måste ses som en samhällelig resurs för att tillgodose landets behov av kompetens i arbetslivet.

NC stöder förslaget om att formuleringen ”minst utbildning” ersätts med ”störst behov” vad gäller prioriteringar på gymnasial nivå. Som påpekas i utredningen finns bland nyanlända vuxna många som har utbildningar eller yrkeskunskaper som inte är gångbara på den svenska arbetsmarknaden. Vidare finns det bland utrikesfödda ungdomar och vuxna de som trots avslutade gymnasiala studier troligtvis skulle gynnas av att få inkluderas bland dem som prioriteras till utbildningsprogram på gymnasial nivå.

NC instämmer i utredningens förslag om förändringar av urvalsreglerna och stödjer även förslaget om urvalsmall (5.13.3). NC påpekar emellertid att användandet av en sådan urvalsmall ställer stora krav på huvudmannen vad gäller antagningsverksamhet och samarbete med relevanta aktörer. En förutsättning för att förslaget ska fungera är därför en fördjupad samverkan mellan antagningsenheter, studie- och yrkesvägledning och socialtjänst.

Kapitel 6 En förenklad betygsskala för komvux på grundläggande nivå, sfi och sårvox på grundläggande nivå

NC stöder en förändring av betygsskalan för komvux på grundläggande nivå, sfi samt särskild utbildning på grundläggande nivå (6.2.7). NC anser, till skillnad från utredningen, att Skolverket ska få i uppdrag att utforma kunskapskrav för enbart betygssteget Godkänt. Vi menar att betygsstegen för sfi, delkurser inom komvux grundläggande nivå samt delkurser inom sårvox grundläggande nivå inte har någon uttalad funktion då de varken är förkunskapskrav eller urvalsgrund för studier på högre nivå.

Dessutom har nuvarande betygsstegsformuleringar både inom sfi:s och sva:s delkurser en synnerligen svårtolkad betygsprogression och vi har noterat att beroende på plats, annan yttre påverkan och bedömares kompetens kan en och samma individ bedömas enligt hela skalan. Därmed finns det en risk för att den nuvarande betygsskalan kan användas på ett felaktigt sätt för vidare placering inom sfi eller annan vuxenutbildning. En förenkling av betygsstegen kan bidra till att undvika detta.

Det finns heller ingen vetenskaplig grund för att se tidig språkutveckling (huvudsakligen inom sfi) i termer av A-F-systemet, och höga betyg på en mer differentierad skala kan ge felaktig information om en förväntad kunskap som inte finns.

Ett betygssteg för ett inte godkänt resultat bör finnas kvar inom sfi och grundläggande komvux för att skapa en mer effektiv vuxenutbildning då enbart ett betygssteg visar att målen för en delkurs uppnåtts och en överflyttning till nästa nivå kan ske.

Kapitel 9 Förändringar när det gäller särvux samt vidare studier för individer med intellektuell funktionsnedsättning

NC stöder förslaget att särvux upphör som en egen skolform och blir en del av komvux (9.2.1) utifrån argumentet att det skulle underlätta för elever att kombinera studier inom särvux med studier inom vuxenutbildningens andra skolformer. Vi anser även att detta kan underlätta för fler att ta del av särskild undervisning.

NC instämmer i de farhågor som lyfts fram på sid 301 samt i kapitel 9.2.4 och vill framhålla att det är avgörande att huvudmännen ges tid och stöd för att organisera en ökad samverkan mellan sfi och särskild utbildning. NC instämmer också i att kommunerna behöver stärka stödet av specialpedagogisk kompetens med särskild kunskap om vuxenutbildningen och vuxnas lärande. Vi påpekar att även i detta kommer huvudmännen att behöva tid och stöd och anser att här bör avsättas särskilt riktade medel.

I likhet med utredningen bedömer NC att det finns ett behov av särskild undervisning som idag inte tillgodoses hos gruppen utlandsfödda med en odiagnostiserad utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada. NC tillstyrker att utbildning inom särskild utbildning görs tillgänglig för fler (9.2.7) under förutsättning att man utreder vilka konsekvenserna blir för individen och utbildningen och säkerställer att behörig kompetens finns. NC anser att en utökad tillgänglighet hos huvudmannen bör föregås av en utredning om vilka behov av särskild undervisning som finns inom sfi, grundläggande och gymnasial vuxenutbildning och vilka resurser som måste tilläggas för att möta de behoven. Det kan vara en riskfaktor att rektor avgör vem som har rätt till särskild utbildning. En sådan bedömning bör istället göras i samråd med ett resursteam bestående av personal med specialpedagogisk kompetens. NC föreslår att SPSM får i uppdrag att undersöka och sammanställa vilket stöd kommunerna behöver för att upptäcka och stödja nyanlända och andra vuxna invandrare i behov av särskild utbildning.

NC tillstyrker förslaget om det stödmaterial som föreslås (9.3.3) men menar att ett sådant bör kompletteras med ytterligare stöd till kommunerna i form av implementeringsinsatser och ytterligare specialpedagogiska resurser hos utbildningsanordnarna.

NC stöder förslaget att stödja kommunerna i hur studie- och yrkesvägledning till målgruppen för särskild utbildning kan utvecklas samt att det särskilt ska uppmärksammas hur studie- och yrkesvägledares kompetens inom området kan förbättras (9.6.2). NC vill tillägga att det vad vi erfar dock krävs en kompetenshöjning rörande bemötandet av och förståelsen för

andraspråkstalare och utrikesfödda. En sådan kan rymmas inom ramen för Skolverkets riktade insatser.

Kapitel 10 Kompetensutveckling

NC är positiva till utredningens förslag till kompetensutveckling av lärare utifrån de didaktiska konsekvenserna av höga krav på komvux främst vad gäller flexibilitet, individanpassning och individualisering. NC saknar dock förslag på kompetensutveckling som förbereder alla lärare inom vuxenutbildningen att stötta den stora andel av elever som lär på sitt andraspråk. Här behövs en snar och omfattande satsning på språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt inklusive användningen av digitala och multimodala verktyg, något som NC föreslår rymms inom Skolverkets två pågående regeringsuppdrag, de sk riktade nyanländainsatserna och Samverkan för bästa skola. Inom dessa uppdrag rymms satsningar på såväl ledning som pedagoger.

NC välkomnar också utredningens förslag om att Skolverkets nationella skolutvecklingsprogram kompletteras så att de i relevanta delar innehåller avsnitt riktade mot vuxenutbildning (10.13.5). Givet att behoven av utveckling ser väldigt olika ut inom vuxenutbildningen och grundskolan och givet att elevunderlaget är långt mer heterogent inom de olika utbildningarna inom komvux bör alla kompetensutvecklingsinsatser föregås av en noggrann kartläggning och behovsanalys på lokal nivå så som idag sker inom Skolverkets två ovan nämnda regeringsuppdrag.

NC anser, i likhet med utredningen, att det finns ett bristande kunskapsunderlag för val av relevant kompetensutveckling av lärare inom vuxenutbildningen (10.13.3). NC stöder utredningens förslag på en systematisk och regelbunden kartläggning av behov av kompetensutveckling och som sammanställs regionalt och nationellt för att möjliggöra samordning. Kompetensutvecklingsinsatserna behöver anpassas till lokala behov och bidra till att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbar kvalitetsutveckling.

Antalet flerspråkiga elever ökar inom komvux och endast en liten del av ämnes- och yrkeslärarna har kunskaper om och kompetens att arbeta språk- och kunskapsutvecklande i sin ämnesundervisning. För att eleverna ska kunna klara sina studier inom kombinationer av sfi och kurser på grundläggande och gymnasial nivå måste lärare i komvux och yrkesvux snarast erbjudas sådan relevant undervisning.

NC stöder betänkandets åsikt att de pedagogiska metoderna inom vuxenutbildningen behöver anpassas och utvecklas. NC ser dock också ett behov av ett synliggörande av de ramar och organisatoriska förutsättningar som regelsystemet utgör och vilka konsekvenser dessa har för lärarnas möjligheter att erbjuda relevant undervisning och för elevernas möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen. NC ställer sig frågande till utredningens resonemang om att vissa behovsområden står utanför politiskt styre (10.13.1). I allt väsentligt ser vi istället all

vuxenutbildning som offentligt finansierade verksamheter som bedrivs på basis av politiskt fattade beslut, oavsett om driftsformen är i kommunens egen regi eller genom entreprenadavtal. Vi menar att det inte är tillräckligt att konstatera t.ex. att det kontinuerliga intaget är en pedagogisk utmaning och söka goda exempel på lärare som lyckas lösa dessa utmaningar på ett klokt sätt. NC ser därför ett stort behov av kompetensutveckling i alla led; av såväl undervisande lärare som rektorer med mandat att organisera och kvalitetsutveckla undervisning och beslutsfattare på kommunal och regional nivå. Som ovan nämnts brådskar en större satsning på vuxenutbildningen inom ramen för Skolverkets regeringsuppdrag.

För att betona det avgörande i en snar och omfattande satsning på kompetensutveckling för ledning och pedagoger inom vuxenutbildningen vill NC i det följande starkt betona de didaktiska förutsättningar och synsätt som enligt forskning och beprövad erfarenhet bör ligga till grund för kombinationer av kurser inom komvux. Utredningen redogör för den diskussion som förs om vuxenpedagogikens eventuella särart i relation till grundskolepedagogiken (10.1.1). NC saknar här en redogörelse för hur pedagogik anpassad för vuxenutbildningens målspråkstalande elever skiljer sig från andraspråksdidaktik anpassad för vuxna; vilka krav ställs på lärare som möter den stora målgruppen andraspråkstalare i vux? Genom såväl forskning som beprövad erfarenhet finns kunskap om att enbart fler antal timmar i undervisning (t.ex. sfi på förmiddagar kombinerat med yrkesutbildning på em) inte automatiskt leder till en snabbare och mer effektiv väg genom komvux. Snarare är det innehållet i undervisningen som måste integreras och samordnas för att underlätta elevernas processande av språk och innehåll. Integrerad undervisning av yrkesutbildning och sfi kan effektivisera inläringen i båda ämnena, men det kräver organisation och samordning av undervisningen.

En absolut förutsättning för att kvalitet och flexibilitet ska kunna realiserats är att hela styrkedjan i samsyn arbetar mot gemensamma mål. Ett konkret exempel kan vara att sfi-elever som läser en yrkesutbildning med integrerad sfi ges möjlighet att läsa teoretiskt tunga kurser utlagt i studieplanen under en längre tidsperiod för att möjliggöra att läraren kan organisera ett didaktiskt upplägg som är koncentriskt, dvs att eleven ges många och återkommande möjligheter att bearbeta ett abstrakt innehåll. En annan viktig förutsättning kan vara senareläggande av betygsdatum för nationella kurser. Detta förutsätter dock att rektor är införstådd med de didaktiska vinsterna samt att detta förankras på förvaltningsnivå. Denna ändamålsenliga och för elevens studieframgång helt nödvändiga organisation av kursinnehållet är inte något som läraren kan åstadkomma på egen hand.

NC ser de pedagogiska metoderna inom vuxenutbildningen (som utredningen anser bör utvecklas i första hand) också som en konsekvens eller ett resultat av kommunala regelverk. Som exempel kan nämnas kontinuerligt intag, samordning och organisation av undervisning och kartläggningsrutiner samt uppföljning av individuella studieplaner. För att stärka kvaliteten på undervisningen behöver lärarna delta i beslut av denna typ av regelverk och erbjudas relevant och kollegial kompetensutveckling. Detta är några av de förutsättningar som

krävs för att bedriva undervisning av god kvalitet – förutsättningar som huvudmannen bör ta beslut om.

NC avvisar påståendet om att vi inte arbetar specifikt med vuxenutbildningsområdet (s. 389). NCs verksamhetsområde sträcker sig från förskolan till och med vuxenutbildning.

Lärarytbildning

NC instämmer i utredningens bedömning att lärosäten som erbjuder lärarytbildning bör göra en översyn av hur utbildningen vid lärosätena förbereder studenterna inför arbete vid komvux (10.13.2) och i att något eller några lärosäten bör erbjuda en profilering mot vuxenutbildningen i sin lärarytbildning. NC har även utformat ett konkret förslag på behörighetsgivande utbildning för verksamma lärare i sfi och svenska som andraspråk inom komvux.

Många verksamma lärare i sfi/svenska som andraspråk inom komvux har en lärarytbildning inriktad mot yngre barn, både inom de allmänna områdena i sin lärarytbildning och inom ämnet svenska som andraspråk. Det innebär att de pedagogiska (didaktiska och metodiska) val som de gjort som lärarstudenter och därmed troligen gör som lärare riskerar att härstamma från pedagogiska utgångspunkter för barn som inlärare – inte vuxna. NC menar att en sådan lärarytbildnings relevans kan ifrågasättas. Generellt sett är de lärarytbildningar som finns idag inte anpassade till vuxnas andraspråkslärande och komvux som utbildningsmiljö.

Utredningen lämnar inga förslag om innehållet i en inriktning mot vuxenutbildning, och NC vill framföra att en tyngdpunkt på andraspråkselevs behov är helt central, givet den stora gruppen utrikesfödda inom Komvux. Fokus inom en inriktning bör därför läggas på att forma en vuxenlärarytbildning utifrån de behov av andraspråksundervisning och andraspråksperspektiv som finns i undervisningens alla ämnen inom komvux. NC ställer sig dock frågande till om den kompetensen finns inom lärarytbildningarna på lärosätena.

En relevant lärarytbildning är det viktigaste sättet att på lång sikt öka kvaliteten och effektiviteten i sfi/svenska som andraspråk inom komvux. På så vis blir en investering i lärares behörighet, det vill säga didaktisk ämneskompetens, en samhällsinvestering för högre kvalitet i de studerandes språkkunskaper och därmed för ökade möjligheter till integration.

En profilering av lärarytbildning med inriktning mot vuxenutbildning bör utformas med den praktiska undervisningen i fokus och innehålla vuxendidaktik i allmänhet och andraspråksdidaktiska perspektiv på undervisning av vuxna i synnerhet. För att snabbt öka sfi-lärares kompetens och behörighet har NC formulerat ett konkret förslag som riktas mot ännu

obehöriga verksamma sfi- och lärare i svenska som andraspråk i komvux. Förslagets syfte är tvåfaldigt:

- 1) att så snart som möjligt öka kvaliteten på undervisningen främst inom sfi, men även i svenska som andraspråk på grundläggande nivå inom komvux, samt
- 2) åtgärda lärarförsörjningen för dessa uppdrag, dvs snabbt och ändamålsenligt (och på både kort och lång sikt) utbilda lärare med relevant kompetens.

Härutöver bör kompetensutveckling av sfi-/yrkes- och ämneslärare samt ledning inom Komvux med fokus på andraspråksdidaktik erbjudas. Goda erfarenheter finns av långsiktigt hållbara insatser inom regeringsuppdraget till Skolverket, de s.k. riktade insatserna. Vuxenutbildningen ingår numera i dessa insatser och NC ser det som angeläget att de hittills minimala medel som tillförts utökas i proportion till behov och elevunderlag.

Forskning

NC välkomnar förslag på satsningar på praktisk forskning genom riktade medel mot vuxnas lärande (10.13.4). NC är eniga med utredningen om behovet av didaktisk forskning kring komvux och dess målgrupper och behovet av en sammanställning av den aggregerade beprövade erfarenhet som finns runt om i landets vuxenutbildningar.

NC föreslår därutöver praktisk forskning som rör organisation av vuxenutbildning och samverkan mellan vuxenutbildningens olika aktörer.

NC föreslår att medel avsätts för praktisk forskarskolor särskilt riktade mot lärare inom vuxenutbildning. Dessa lärare/forskare kan sedan (eller parallellt) arbeta med vuxendidaktik i allmänhet och andraspråksdidaktiska perspektiv på undervisning av vuxna i synnerhet på lärosätena varpå de vuxendidaktiska kurserna för lärare når högre kvalitet och större spridning vilket i sin tur kommer att generera ytterligare forskning inom det vuxendidaktiska fältet.

Inom forskarskolan bör en mångfald av aspekter av vuxenutbildningen (organisatoriska, systemiska, arbetsmarknadspolitiska såväl som didaktiska) beforskas ytterligare. NC välkomnar således ett stärkande av kopplingen mellan verksamhetsnära och lärosätesbaserad forskning, och särskilt välkomnar vi följeforskningsförslaget (s.404). NC ställer sig frågande till den ytterst blygsamma siffran 4 miljoner om året i max 3 år, en siffra som tycks märkligt låg givet utredningens uppfattning om det stora behovet av utveckling inom vuxenutbildningen och givet hur forskningen är avgörande för kompetens inom lärosätena och på lärarutbildningarna.

Kap 11 Samverkan kring regionalt yrkesvux

NC stödjer förslaget att ett krav ska införas i förordningen om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning på att de kommuner som söker regionalt yrkesvux tillsammans ska ha ett samverkansavtal (11.11.2).

NC instämmer i att god samverkan är avgörande för kvalitativ utbildning inom regionalt yrkesvux, som en förutsättning för att säkerställa att de kombinerade utbildningar som erbjuds leder till elevernas långsiktigt hållbara etablering på arbetsmarknaden. NC uppfattar att det finns en stor kreativ pragmatism hos kommunerna och i regionerna som har resulterat i utbildningar i snabbspår och olika kombinationsutbildningar som inte alltid grundar sig på forskning och beprövad erfarenhet utan snarare syftar till att uppfylla kommunernas och arbetsmarknadens kompetensförsörjningsbehov på kort sikt. Denna kortsiktighet omnämns också i utredningen i kapitel 11.9 där farhågan att ”kommunerna inte har ett regionalt perspektiv i utbudet av utbildningar utan snarast utbildar åt sig själva.” NC vill därför framhålla vikten av att vuxenutbildningens utbud rustar eleverna med goda förutsättningar till självförsörjning, vidaregående i studier och yrkesliv och aktivt deltagande i samhällslivet.

NC ser en fara i att vuxenutbildningen, särskilt i konkurrensutsättning, skapar strukturer med hårt komprimerade utbildningar med stort fokus på vad arbetsgivarna i regionen behöver för tillfället – på bekostnad av vuxenutbildningens demokratiska uppdrag. Risken är att elever som genomgått snabbspårutbildningar med begränsade möjligheter att utveckla en bred kompetens och kunskap står sig slätt i konkurrensen om även de enkla jobben när konjunkturen vänder nedåt.

I arbetet med detta yttrande har medverkat medarbetarna på NC Aina Bigestans, Malin Dahlström, Johanna Eriksson, Monica Lindvall och Emmy-Linda Svensson.

Stockholm 2018-11-19

Karin Sandwall, föreståndare.